

Zakon o potrošačkom kreditiranju iz aspekta javnobilježničkih isprava

Mišćenić, Emilia

Source / Izvornik: **Javni bilježnik. XIV (2010) , 32, 2010, 60 - 68**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:692596>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Dr. Emilia Čikara, LL.M. (Saarbrücken), Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci.

Zakon o potrošačkom kreditiranju iz aspekta javnobilježničkih isprava

Sastav ili solemnizacija isprava o kreditima predstavlja velik dio javnobilježničke nadležnosti. Upravo stoga su aktualna događanja i izmjene pravnih propisa na tom području od izrazitog značaja za djelatnost javnih bilježnika. Zadatak je ovoga rada prikazati koje novine iz aspekta javnobilježničkih isprava donosi nedavno usvojeni Zakon o potrošačkom kreditiranju. Autorica također nastoji ukazati na moguće probleme u budućoj primjeni ovoga Zakona.

Ključne riječi: Zakon o potrošačkom kreditiranju, Zakon o javnom bilježništvu, Direktiva 2008/48/EZ, potrošački kredit, zaštita potrošača, javni bilježnici, javnobilježničke isprave.

I. Uvod

Usvajanjem novog Zakona o potrošačkom kreditiranju¹ (dalje u tekstu: ZPK) u lipnju 2009. godine, hrvatski je zakonodavac preuzeo Direktivu 2008/48/EZ u ugovorima o potrošačkom kreditu² (dalje u tekstu: Direktiva 2008/48/EZ) u nacionalno pravo.³ ZPK koji stupa na snagu 1. siječnja 2010. godine, no vjerovnicima ostavlja prijelazni rok od godinu dana kao vrijeme potrebno za prilagodbu njihova poslovanja novim odredbama,⁴ donosi značajne novosti vezano uz djelatnost javnih bilježnika. Pritom valja napomenuti kako je uloga javnih bilježnika na području zaštite potrošača izrazito važna. Javni bilježnici kao samostalni i neovisni nositelji javnobilježničke službe⁵ svakodnevno se bave sastavljanjem ugovora iz različitih domena privatnog prava i pritom kao i pri postupcima službenog ovjeravanja privatnih isprava na poseban način doprinose zaštiti prava slabije ugovorne strane, te vode računa o zaštiti njihovih interesa. To prije svega čine poučavanjem potrošača o njihovim pravima. Time se potrošača nastoji dovesti u položaj u kojem će aktivno sudjelovati pri sastavljanju javnobilježničkih isprava, a ne se ograničiti na puko prihvatanje ishoda nametnutog od druge ugovorne strane. Javni bilježnici ugovornim stranama predočavaju pravne posljedice vezane uz sklapanje pravnog posla kako prije tako i tijekom zaključenja ugovora, a one potpisivanjem ugovora iskazuju njihovo razumijevanje i potpuno prihvaćanje. Upravo stoga javnobilježničke

isprave predstavljaju važno sredstvo zaštite potrošača, koje omogućava postizanje ishoda koji će odgovarati slobodnoj volji obje ugovorne strane. Kod ugovora o potrošačkom kreditu ove su okolnosti od osobite važnosti, posebice uzmu li se u obzir mnoge opasnosti vezane uz ovu vrstu ugovora. Naime, jedna je od glavnih zadaća javnog bilježnika spriječiti potrošača da se nepromišljeno i bez dostatnog razumijevanja obveza koje preuzima potpisivanjem ugovora o kreditu obveže na duže vrijeme. Te posebne elemente zaštite potrošača u djelatnosti javnih bilježnika europski je zakonodavac primjetio vrlo rano. Tako je već u prvoj Direktivi 87/102/EEZ o potrošačkom kreditu⁶ (dalje u tekstu: Direktiva 87/102/EEZ) u čl. 2 st. 4 propisao mogućnost za države članice da ugovore o potrošačkom kreditu koji su zaključeni pred javnim bilježnikom ili sudom isključe od primjene najvažnijih odredaba Direktive (čl. 6–12 Direktive 87/102/EEZ). Isključenje primjene spomenutih odredaba na ugovore o potrošačkom kreditu sastavljene u obliku javne isprave bilo je predviđeno upravo stoga što su propisi većine država članica EU vezani uz takve isprave predviđali minimalni stupanj zaštite potrošača kao korisnika kredita kako su ga propisivale i jamčile i odredbe Direktive 87/102/EEZ.⁷ Stoga, iako hrvatski zakonodavac prilikom preuzimanja odredaba Direktive 87/102/EEZ u Glavu IX. Zakona o zaštiti potrošača (dalje u tekstu: ZPP) iz 2007. godine⁸ nije iskoristio spomenutu opciju, time naravno nije snizio stupanj zaštite potrošača.⁹

Povrh navedenog, potrebno je spomenuti drugu stranu medalje što se tiče uloge javnobilježničke službe kod potrošačkog kreditiranja, a to je jačanje položaja vjerovnika u eventualnoj kasnijoj prisilnoj naplati potraživanja.¹⁰ Tako primjerice prilikom sklapanja ugovora o kreditu sa

¹ Zakon o potrošačkom kreditiranju, NN br. 75/09.

² Direktiva 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23.4.2008. o ugovorima o potrošačkom kreditu kojim se opoziva Direktiva Vijeća 87/102/EEZ, Sl.I. L 133/66 od 22.5.2008.

³ Preuzimanje EU direktiva u hrvatsko nacionalno pravo posljedica je harmonizacije odnosno usklađivanja hrvatskog prava s pravom Europske unije, u skladu s čl. 74 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (dalje u tekstu: SSP). Vidi Zakon o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske i Europskih zajednica i njihovih država članica, NN MU br. 14/01. Dok čl. 74 SSP-a propisuje obvezu RH na usklađivanje zakonodavstva i prilagodavanje zaštite potrošača u Hrvatskoj zaštiti koja je na snazi u Zajednici, dotle čl. 69 st. 1 SSP-a uređuje opću obvezu usklađivanja prava, prema kojoj će Hrvatska nastojati osigurati postupno usklađivanje postojećih zakona i budućega zakonodavstva s pravnom stečevinom Zajednice (*acquis*).

⁴ U skladu s čl. 30, ZPK stupa na snagu 1. siječnja 2010. (osim odredaba čl. 9 o pristupu kreditnim registrima koje stupaju na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji), a sa primjenom počinje 1. siječnja 2011. godine (čl. 29 st. 3 ZPK–a). Prema čl. 28 st. 2 ZPK–a davatelji kredita dužni su uskladiti svoje poslovanje s odredbama Zakona do 1. siječnja 2011. godine.

⁵ Čl. 2 st. 2 Zakona o javnom bilježništvu, NN br. 78/93., 29/94., 16/07., 75/09. (dalje u tekstu: ZJB).

⁶ Direktiva 87/102/EEZ Vijeća od 22.12.1986. o usklađivanju zakona, uredbi i upravnih propisa država članica koji se odnose na potrošačke kredite, Sl.I. L 42/48 od 12.2.1987., izmijenjena i dopunjena Direktivom 90/88/EEZ Vijeća od 22.2.1990., Sl.I. L 61/14 od 10.3.1990. i Direktivom 98/7/EEZ Europskog parlamenta i Vijeća od 16.2.1998., Sl.I. L 101/17.

⁷ Vidi preambulu Direktive 87/102/EEZ: „Postupci koji se u nekim državama članicama provode u svezi s javnobilježnički ili sudski ovjerenim aktima, čine nepotrebnom primjenu određenih odredaba ove Direktive“.

⁸ Zakon o zaštiti potrošača, NN br. 79/07., 125/07., 79/09., 89/09., 133/09.

⁹ Vidi Petrić, Silvija, Ugovor o potrošačkom kreditu, u: Slakoper, Zvonimir (ur.), Bankovni i financijski ugovori, Zagreb, Pravni fakultet Rijeka, 2007., str. 550.

¹⁰ Marčinko, Vladimir, Značaj javnobilježničke isprave za poduzetnike, Pravo u gospodarstvu, Svezak 3-4/1995, str. 217; Dolinar, Nenad, Javni bilježnici i Ovršni zakon, Javni bilježnik, br. 7, 1999., str. 33.

potrošačem, banke kao najčešći davatelji kredita radi osiguranja svoje novčane tražbine¹¹ redovno zahtijevaju zaključenje ugovora u formi javnobilježničkog akta ili zahtijevaju solemnizaciju ugovora (iako ona kao takva nije nužna, ni zakonom obvezno propisana) sa unošenjem ovršne klauzule. Budući da ugovor sklopljen u obliku javnobilježničkog akta s ovršnom klauzulom ima snagu sudske nagodbe, on bankama jamči da će u slučaju kada klijent odnosno potrošač prestane otplaćivati kredit ili ga otplaćuje neredovito moći namiriti svoju tražbinu bez vođenja parničnog postupka. Da bi javnobilježnički akt u smislu čl. 3 st. 1 ZJB kao javnobilježnička isprava koju javni bilježnik sastavlja o pravnom poslu i izjavama kojima se utemeljuju prava imao značenje ovršne isprave, mora sadržavati utvrđenje određene obveze na činidbu o kojoj se stranke mogu nagoditi i izjavu obvezanika o tome da se na temelju tog akta može radi ostvarenja dužne činidbe, nakon dospelosti obveze, neposredno provesti prisilna ovrha (ovršna klauzula, *clausula exequendi*).¹² Isti učinak kao i javnobilježnički akt kojim se je potrošač obvezao ispuniti novčanu obvezu (kredit, zajam i sl.) ima i privatna isprava-ugovor koji je javni bilježnik potvrdio (solemnizirao) (čl. 54. st. 6 ZJB-a).¹³ Ako privatna isprava ne sadrži izjavu o pristanku dužnika da se nesposredno na temelju nje može zahtijevati prisilna ovrha ili je nejasna, na njegov je zahtjev može unijeti i javni bilježnik pri ovjeri potpisa.¹⁴ Pritom je za zasnivanje osiguranja tražbine uređene zakonom¹⁵ dovoljno da privatnu ispravu potvrdi obveznik, što je prilikom sklapanja ugovora o kreditu najčešće i slučaj.¹⁶ Kako prilikom sastavljanja javnobilježničkih isprava mora biti ispunjen čitav niz kako formalnih tako i materijalnih uvjeta¹⁷ cilj je ovoga rada ukazati na one odredbe novoga ZPK-a, koje propisuju informacije koje potrošačima kao strankama moraju izrijekom biti navedene u spomenutim ispravama odnosno slijedom toga objašnjene i pročitane.

¹¹ Vidi Dika, Mihajlo, Građansko ovršno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 123, koji novčanu tražbinu definira kao „pravo na naplatu određenog novčanog iznosa“. Novelama Ovršnog zakona iz 1999. godine propisano je da novčana tražbina koja se osigurava treba biti ili određena ili određiva, te kada se smatra da je određiva, što je osobito značajno za poslovanje banaka u svezi s tzv. revolving kreditima. Vidi Zaključke Upravnog odbora HJK koji se odnose na primjenu propisa i ujednačavanje javnobilježničke prakse (kronološki prikaz) sa 7. sjednice, 30.11.1996. g., Točka 5. g.) „Ugovori o revolving kreditu mogu se solemnizirati samo u slučajevima ako u takvom ugovoru stoji najviši iznos do kojeg će se novac plasirati komitentima, te unijeti odredbu da će se po svakom plasmanu sastaviti poseban ugovor u kojem će se navesti dan dospelosti tražbine, kamatnu stopu, rokove otplate i ostale elemente uobičajene za ugovor o kreditu.“

¹² Čl. 54. st. 1 ZJB-a.

¹³ Ako se ne radi o pravnim poslovima za koje je potreban javnobilježnički akt prema čl. 53 ZJB-a, svi ili neki od sudionika u pravnom poslu mogu isprave o istome potvrditi kod javnog bilježnika. Tako potvrđena isprava ima snagu javnobilježničkog akta a ukoliko je sastavljena u skladu s čl. 54 ZJB-a ima i snagu ovršnog javnobilježničkog akta (čl. 59 ZJB).

¹⁴ Čl. 54. st. 6 ZJB-a. Tako *Dika* s pravom napominje kako je za razliku od nekih drugih pravnih poredaka, u hrvatskome pravu lista isprava koje djelovanjem javnog bilježnika mogu steći značenje ovršne isprave bitno proširena obuhvaćanjem u tu listu i privatnih javnobilježnički ovjerenih isprava odgovarajućeg sadržaja. Vidi Dika Mihajlo, Javno bilježništvo i zaštita vjerovnika, Pravo u gospodarstvu, vol. 34, 1995., str. 553.

¹⁵ O sudskom i javnobilježničkom osiguranju novčane tražbine zasnivanjem založnoga prava na temelju sporazuma stranaka vidi čl. 262 u svezi s čl. 269 Ovršnog zakona NN br. 57/96., 29/99., 42/00., 173/03., 194/03., 151/04., 88/05., 121/05., 67/08. (dalje u tekstu: OZ), te prijenosom vlasništva na stvari i prijenosom prava vidi čl. 274 u svezi s čl. 279 OZ-a. Kao najčešći instrumenti osiguranja kredita uopće pojavljuju se već u ovisnosti od iznosa kredita suglasnost o zapljeni plaće, zadužnica odnosno suglasnost o zapljeni sredstava na računima, hipoteka, mjenica, jamci te police osiguranja života i imovine. Vidi Dika Mihajlo, Javno..., op.cit., str. 544 et seq.

¹⁶ Vidi Zapisnik sa radnog sastanka koji je održan u ponedjeljak 28.2.2000. g. u prostorijama HJK u Zagrebu, Račkog broj 10, AD 2) Upit Privredne banke Zagreb glede potrebe prisutnosti obiju stranaka kod solemnizacije privatne isprave: „Samo u odnosu na onu stranku koja je pristupila solemnizaciji isprava dobija snagu ovršnog javnobilježničkog akta.“

¹⁷ O tome više Kolega Zubčić, Alkica, Ispitivanje privatne isprave pri solemnizaciji, Javni bilježnik, br. 9, 2000., str. 40.

II. Zakon o potrošačkom kreditiranju iz aspekta javnobilježničkih isprava

1. Općenito o Zakonu o potrošačkom kreditiranju

Kako bi se moglo govoriti o ZPK-a iz aspekta javnobilježničkih isprava potrebno je prije svega ukratko se osvrnuti na Opće odredbe Zakona i odgovoriti na pitanje u kojoj se mjeri Zakon primjenjuje kada je riječ o javnobilježničkim ispravama.

Naime, u skladu s čl. 1 odredbe ZPK-a uređuju ugovore o potrošačkom kreditu, informacije i prava o ugovoru o kreditu, pristup bazi podataka, nadzor i zaštitu prava potrošača, a u kojima kao korisnik kredita nastupa potrošač koji uzima kredit pod uvjetima i u svrhu koju određuje Zakon.

a) Polje primjene *ratione personae*

Ugovor o potrošačkom kreditu sklapaju potrošač i davatelj kredita.¹⁸ U čl. 2. toč. 1. ZPK-a potrošač je definiran kao fizička osoba koja u transakcijama obuhvaćenima ZPK-om djeluje izvan poslovne djelatnosti ili slobodnog zanimanja. Tako je preuzimanjem čl. 3 sl. a) Direktive 2008/48/EZ u hrvatsko pravo potrošačkog kredita uvedena još jedna definicija potrošača, pored već postojećih određenja istog pojma u čl. 3 st. 1 ZJP-a i u čl. 304 Zakona o kreditnim institucijama¹⁹ (dalje u tekstu: ZKI).²⁰

Umjesto doslovnog preuzimanja izraza „davatelj kredita“ iz čl. 3 sl. b) Direktive 2008/48/EZ, čl. 2. toč. 2. ZPK-a govori o vjerovniku kao fizičkoj ili pravnoj osobi koja na području RH „odobrava ili obećava odobriti kredit u okviru poslovne djelatnosti ili slobodnog zanimanja“. Odredba dalje propisuje kako je to posebno: „– pravna osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje kreditnih institucija ili kreditnih unija, pravna osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje institucija za elektronički novac, institucija za platni promet koje pružaju usluge platnog prometa u skladu s posebnim zakonom, pravna osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje poduzetnika; – fizička osoba koja posluje prema zakonima koji uređuju poslovanje obrtnika ili slobodnih zanimanja“.

Posebnu novinu predstavlja uvođenje novog pojma kreditnog posrednika u čl. 2 toč. 6 ZPK-a, koji ga definira kao fizičku ili pravnu osobu koja nije vjerovnik i koja u okviru svojeg posla ili zanimanja, za naknadu u novcu ili u drugom dogovorenom financijskom obliku: – prezentira ili nudi ugovore o kreditu potrošačima; – pomaže potrošačima poduzimanjem pripremnih radnji u vezi s drugim ugovorima o kreditu osim onih iz alineje 1. ove točke, ili – sklapa ugovore o kreditu s potrošačima u ime vjerovnika.²¹ Ovu definiciju treba shvatiti vrlo široko. Kao kreditni posrednici mogu nastupati opunomoćenici kojima je dodijeljena punomoć za sklapanje ugovora u ime i za račun davatelja kredita, kao i npr. posrednici, koji djeluju neovisno ili u svoje ime i koji mogu zahtijevati odobrenje kredita od više davatelja kredita, kao i dobavljači robe ili pružatelji usluga, koji nastupaju kao zastupnici davatelja kredita ili kao kreditni posrednici i čija je

¹⁸ Reich, Norbert/Rott, Peter, Verbraucher-Kreditrecht der Gemeinschaft, u: Basedow, Jürgen/Hopt, Klaus J./Zimmermann, Reinhard (ur.), Handwörterbuch des Europäischen Privatrechts, Svezak II, Mohr Siebeck, 2009., str. 1604.

¹⁹ Zakon o kreditnim institucijama, NN br. 117/08., 74/09., 153/09.

²⁰ Prema čl. 3. st. 1. ZJP-a „potrošač je svaka fizička osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu u svrhe koje nisu namijenjene njegovoj poslovnoj djelatnosti niti obavljanju djelatnosti slobodnog zanimanja“. Dotle čl. 304 ZKI potrošača definira kao svaku fizičku osobu koja je klijent kreditne institucije, a koja djeluje izvan područja svoje gospodarske djelatnosti ili slobodnog zanimanja. Povrh toga valja napomenuti kako hrvatsko pravo zaštite potrošača poznaje čitav niz različitih definicija potrošača sadržanih u posebnim zakonima.

²¹ Pritom je vjerojatno kao posljedica lošeg prijevoda došlo do značajnog odstupanja od teksta čl. 3 sl. f) Direktive 2008/48/EZ. Prema čl. 3 sl. f) toč. ii) Direktive 2008/48/EZ kreditni posrednik potrošačima pomaže oko drugih,

izvan onih pod i) navedenih pripremnih radnji glede sklapanja ugovora. *Ratio* odredbe je bio obuhvatiti i druge pripreme radnje koje u svezi s sklapanjem ugovora o kreditu mogu nastupiti pored radnji spomenutih u alineji 1.

djelatnost usmjerena na ostvarenje njihove glavne djelatnosti, odnosno prodaje.²² Izuzeti su odvjetnici i javni bilježnici koji u okviru svoje djelatnosti pružaju uslugu pravnog savjetovanja.²³

b) Polje primjene ratione materiae

Čl. 2 toč. 3 ZPK-a definira **ugovor o kreditu** kao „ugovor u kojem vjerovnik odobrava ili obećava odobriti potrošaču kredit u obliku odgode plaćanja, zajma ili slične financijske nagodbe, osim ugovora o trajnom pružanju usluge ili isporuke proizvoda iste vrste kada potrošač plaća za takve usluge ili proizvode tijekom cjelokupne njihove isporuke u obliku obroka“. Pored ove definicije doslovno preuzete iz čl. 3 sl. c) Direktive 2008/48/EZ, Zakon u čl. 2 toč. 15 definira i potrošačko kreditiranje, kao „pravni posao kojim se jedna ugovorna strana obvezuje drugoj staviti na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a druga se ugovorna strana obvezuje plaćati ugovorene kamate, odnosno ugovorene naknade, te iskorišteni iznos novca vratiti u vrijeme i na način kako je ugovoreno, kao i svaki drugi pravni posao, koji je po svojoj gospodarskoj biti jednak ovome pravnome poslu“. No u skladu s čl. 3 ZPK-a iz polja primjene novog Zakona isključen je čitav niz ugovora o kreditu: ugovori koji obuhvaćaju ukupan iznos kredita manji od 1500 kn ili veći od 1000000 kn; ugovori o operativnom leasingu kada u glavnom ili posebnom ugovoru nije propisana obveza kupnje predmeta ugovora. Takva obveza postoji samo onda ako to jednostrano odluči vjerovnik; ugovori u obliku prekoračenja po tekućem računu kada se kredit mora otplatiti u roku od mj. dana; ugovori prema kojima se kredit odobrava bez kamata i bez ikakvih drugih naknada te ugovori prema čijim se uvjetima kredit mora otplatiti u roku od 3 mj., a plaćaju se samo naknade u iznosu od najviše 30 kn; ugovori prema kojima poslodavac, izvan svoje poslovne djelatnosti, odobrava kredit posloprimcima bez kamata ili po EKS nižoj od stopa koje postoje na tržištu i koje se nude javnosti; ugovori koji se sklapaju s investicijskim društvima određenima zakonom koji uređuje tržište kapitala ili s kreditnim institucijama određenima zakonom koji uređuje kreditne institucije, a svrha kojih je omogućiti investitoru da provede transakciju koja se odnosi na jedan ili veći broj financijskih instrumenata prema zakonu koji uređuje tržište kapitala, ako je investicijsko društvo ili kreditna institucija koja odobrava kredit jedna od ugovornih strana; ugovori koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom određenim zakonom; ugovori koji se odnose na odgodu plaćanja postojećeg duga, bez plaćanja naknada; ugovori kojima se od potrošača traži da kod vjerovnika založi instrument osiguranja i onda

²² Treba naglasiti kako su u skladu s čl. 7 ZPK-a dobavljači proizvoda ili pružatelji usluga koji djeluju u svojstvu kreditnih posrednika u pomoćnoj ulozi izuzeti od obveze pružanja informacija potrošaču u predugovornom stadiju. To se npr. odnosi na prodavatelje polovnih vozila, koji automobile prodaju na način što posreduju pri sklapanju ugovora o kreditu sa bankama. U tim slučajevima obveza pružanja informacija i savjetovanja potrošača ostaje na davatelju kredita. Vidi Rott, Peter, Kreditvermittlung nach der Reform des Verbraucherreditrechts, VuR, 2008., str. 283.

²³ Stav je Komisije kako oni mogu postpati pod definiciju kreditnog posrednika jedino u slučaju ako aktivno nastupaju u toj ulozi. Vidi Second report on the proposal for a European Parliament and Council directive on the harmonisation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning credit for consumers - Committee on Legal Affairs and the Internal Market (2002/0222(COD)) od 2. travnja 2004., PE 338.483/DEF, A5-0224/2004, http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DossierId=176090, 12. prosinca 2009: „However, lawyers and notaries should not, in principle, be regarded as credit intermediaries where the consumer contacts them for advice on the scope of a credit agreement or if they help to draft or authenticate an agreement, as long as their role is limited to providing legal or financial advice and they do not direct their clients towards specific creditors.“ Vidi i Čikara, Emilia, Nova Direktiva 2008/48/EZ o ugovorima o potrošačkom kreditu, Pravo i porezi, br. 7-8/2009, str. 96.

kada je odgovornost potrošača strogo ograničena na taj zalog. Nadalje u skladu s čl. 3 st. 2, 3, 4 ZPK-a pojedine se odredbe Zakona ne primjenjuju na ugovore o kreditu u obliku dopuštenog prekoračenja i onda kada se kredit otplaćuje na zahtjev ili u roku od tri mjeseca,²⁴ na ugovore o kreditu u obliku prešutno prihvaćenog prekoračenja,²⁵ i na ugovore o kreditu koji propisuju dogovaranje mjera između vjerovnika i potrošača u pogledu odgođenog plaćanja ili metoda otplate kada potrošač već ne ispunjava obvezu plaćanja osnovnog ugovora o kreditu.²⁶

aa) Ugovori o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom određenim zakonom Za djelatnost javnih bilježnika od iznimne je važnosti isključenje primjene odredaba ZPK-a kod ugovora o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na sudu ili pred nekim drugim tijelom određenim zakonom (čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a). Prije svega valja napomenuti kako u pravnoj literaturi i između zakonodavaca različitih država članica već postoje različita i vrlo oprečna shvaćanja ove odredbe. Tako je stav njemačkog zakonodavca kako se ovdje radi o isključenju ugovora o potrošačkom kreditu koji se sklapaju pred javnim bilježnikom ili sudom koje odgovara isključenju iz stare čl. 2 st. 4 Direktive 87/102/EEZ.²⁷ Dotle se u francuskoj pravnoj literaturi pojavljuje vrlo usko shvaćanje spomenute odredbe, koja se primjerice odnosi na iznimno rijetke slučajeve postizanja nagodbe stranaka pred sudom ili miriteljem putem primjerice odgode plaćanja duga ili sl.²⁸ Isti je stav zauzeo i austrijski zakonodavac preuzevši izuzetak iz čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ u § 4 st. 2 toč. 4 prijedloga novoga Zakona o potrošačkom kreditu.²⁹

Autorica je ipak više naklonjena stavu njemačkog zakonodavca, koji smatra da isključenje propisano u čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ odnosno u čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a odgovara isključenju propisanom čl. 2 st. 4 stare Direktive 87/102/EEZ.³⁰ Prema mišljenju autorice radi se o izrazito spornoj odredbi koja je u novi Zakon ušla kao posljedica doslovnog prepisivanja odredaba Direktive 2008/48/EZ, te tako otvorila vrata mnogim dvojabama i problemima u budućoj

²⁴ Primjenjuju se čl. 1-3, čl. 4 st. 1, čl. 4 st. 2 toč. a) - c), čl. 6-9, čl. 10 st. 1, čl. 10 st. 4 i 5, čl. 12, 15, 17 i 20-28 ZPK-a.

²⁵ Primjenjuju se čl. 1-3, čl. 18, 20 i 24-28 ZPK-a.

²⁶ Pod uvjetom: a) ako je vjerojatno da bi takve mjere mogle spriječiti mogućnost sudskog postupka zbog neplaćanja i b) ako potrošač time ne bi podlijebao manje povoljnim uvjetima od onih propisanih osnovnim ugovorom o kreditu, primjenjuju se čl. 1-4, 6, 7, 9, čl. 10 st. 1, čl. 10 st. 2 toč. a) - i), l) i r), čl. 10 st. 4, čl. 11, 13, 16 i 18-28 ZPK-a.

²⁷ Vidi infra str. 10, bilješka 39. Vidi i Lechner, Kurt, Notarielle Bezüge in der Entwicklung des europäischen Rechts, <http://www.notar.at/uploads/langfassunglechner.pdf>, 12. prosinca 2009, str. 7.

²⁸ Raymond, Guy, Directive 2008/48/CE relative aux crédits à la consommation, *Première approches, Contrats-Concurrence-Consommation* 2008, 11.

²⁹ Vidi Artikel 2 Bundesgesetz über Verbraucherkreditverträge und andere Formen der Kreditierung zu Gunsten von Verbrauchern (Verbraucherkreditgesetz – VKrG) koji predstavlja dio Nacra Saveznog zakona: Bundesgesetz, mit dem das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch geändert, ein Bundesgesetz über Verbraucherkreditverträge und andere Formen der Kreditierung zu Gunsten von Verbrauchern (Verbraucherkreditgesetz – VKrG) erlassen sowie das Konsumentenschutzgesetz, das Bankwesengesetz, das Versicherungsaufsichtsgesetz, das Wertpapieraufsichtsgesetz 2007, das Investmentfondsgesetz, das Zahlungsdienstegesetz, die Gewerbeordnung 1994 und das Maklergesetz geändert werden (Darlehens- und Kreditrechts-Änderungsgesetz – DaKRÄG), http://www.bmj.gv.at/internet/file/2c94848525024c280125d5_d9214203bb.de.0/dakraeg+begutachtungsentwurf+-+text.pdf, 1. prosinca 2009., 25. prosinca 2009.

³⁰ Takav stav utemeljen je i na radnim materijalima iz zakonodavnog postupka usvajanja Direktive 2008/48/EZ. Vidi http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DossierId=176090, 12. prosinca 2009. Vidi i de la Mata Muñoz, Almudena, Two steps further in the Consumer Credit Directive procedure: -The European Parliament votes in its first reading on the Consumer Credit Directive and the European Council launches a questionnaire: „Finally, the CCD excludes (...) credit agreements that are notarised or certified by a court (...)“

primjeni ZPK-a.³¹ Budući da, kao što je već spomenuto ugovor o kreditu sklopljen u obliku javnobilježničkog akta s ovršnom klauzulom ima snagu sudske nagodbe, na njega se odredbe ZPK-a ne primjenjuju. Isto vrijedi i za kod javnog bilježnika potvrđenu privatnu ispravu (ugovor o kreditu) koja ima snagu ovršnog javnobilježničkog akta.³² Tako je sporazum vjerovnika i dužnika koji se po svom sadržaju podudara sa sporazumom stranaka pred sudom o osiguranju novčane tražbine zasnivanjem založnoga prava iz čl. 263 st. 1 OZ-a, sklopljen u obliku javnobilježničkoga akta ili solemnizirane privatne isprave, koji sadrže i izjavu dužnika da je suglasan da se, radi osiguranja određene novčane tražbine vjerovnika, na nekom njegovu predmetu može zasnovati založno pravo radnjama iz čl. 262 toč. 2-12 OZ-a³³ koje će umjesto suda poduzeti javni bilježnik izjednačen po svom učinku sa zapisnikom iz čl. 263 st. 2 OZ-a, odnosno ima snagu sudske nagodbe.³⁴ Isto vrijedi primjerice i za ugovore o kreditu sklopljene u obliku javnobilježničkog akta ili solemnizirane privatne isprave iste pravne snage kod kojih se pored ovršne klauzule unosi i *clausula intabulandi* radi osiguranja novčane tražbine vjerovnika hipotekom na određenoj nekretnini, kada su je on rezultat sporazuma dužnika i vjerovnika postignutog pred sudom (čl. 263 st. 1 OZ-a).³⁵

Kako se isključenje iz čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a osim na ugovore o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na sudu odnosi i na ugovore o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute pred nekim drugim tijelom određenim zakonom,³⁶ dakle i pred javnim bilježnikom, slijedi zaključak kako je većina ugovora o kreditu, koji se danas zaključuju između banaka

³¹ S pravom naglašava Josipović kako „u pogledu potrošačkih ugovora ZPP predstavlja samo svojevrsnu kompilaciju odredbi pojedinih direktiva o zaštiti potrošača u pojedinim potrošačkim ugovorima“. Vidi Josipović Tatjana, Das Konsumentenschutzgesetz – Beginn der Europäisierung des kroatischen Vertragsrechts, u: Grundmann Stefan/Schauer Martin (ur.), The Architecture of European Codes and Contract Law, 2006. str. 136.

³² Čl. 59 ZJB.

³³ Čl. 262 toč. 2-12 OZ-a: „Radi osiguranja novčane tražbine predlagatelja osiguranja stjecanjem založnoga prava na određenim predmetima osiguranja, predlagatelj osiguranja i protivnik osiguranja mogu suglasno tražiti od suda da odredi i provede u korist predlagatelja osiguranja: 2. pljenidbu nekretnina koje nisu upisane u zemljišne knjige po pravilima po kojima se provodi ovrha radi naplate novčane tražbine na tim nekretninama, 3. pljenidbu pokretnih stvari protivnika osiguranja, 4. pljenidbu novčane tražbine protivnika osiguranja, 5. pljenidbu dijela primanja protivnika osiguranja po osnovi ugovora o radu ili službi, 6. pljenidbu dijela mirovine, invalidnine ili naknade izgubljene zarade, 7. pljenidbu tražbine koju protivnik osiguranja ima na računu kod banke ili na štednoj knjižici, 8. pljenidbu tražbine da se predaju ili isporuče pokretne stvari ili da se preda nekretnina, 9. pljenidbu drugih imovinskih odnosno materijalnih prava, 10. pljenidbu isprava o dionici i drugih vrijednosnih papira te njihovog povjeravanje na čuvanje, 11. pljenidbu dionica za koje nije izdana isprava o dionici te udjela, odnosno poslovnih udjela u trgovačkim društvima, 12. pljenidbu vrijednosnica koje se vode kod agencije.“

³⁴ Čl. 269 OZ-a.

³⁵ O tome više Dika, Mihajlo, Gradansko..., op.cit., str. 229 i 553. Autorica smatra kako je hrvatski zakonodavac time zapravo greškom ujedno isključio i dio hipotekarnih kredita iz polja primjene ZPK-a, kada se radi o sporazumu dužnika i vjerovnika postignutom pred sudom, što mu zasigurno nije bila namjera. Naime javnobilježničke isprave pored ovršne klauzule za osigurano potraživanje, često sadržavaju i *clausula intabulandi* za hipoteku, odnosno javnobilježnička isprava temeljem koje je u zemljišnim knjigama upisana hipoteka na nekretnini, može biti osnovom za traženje prisilne ovrhe na nekretnini radi naplate hipotekom osiguranog potraživanja. Da hrvatski zakonodavac nije imao namjeru isključiti hipotekarne kredite iz polja primjene ZPK-a, autorica zaključuje iz njegove odluke da ne preuzme čl. 2 st. 2 sl. a) i sl. b) Direktive 2008/48/EZ u ZPK. Prema čl. 2 st. 2 sl. a) Direktive 2008/48/EZ od primjene njenih pravila isključeni su ugovori o kreditu, kod kojih je tražbina osigurana hipotekom ili nekim drugim usporedivim sredstvom osiguranja koje se u državi članici uobičajeno ugovara na nekretninama, ili pravom na nekretnini. Prema čl. 2 st. 2 sl. b) Direktive 2008/48/EZ od primjene odredaba Direktive 2008/48/EZ u potpunosti su isključeni i ugovori o kreditu namijenjeni stjecanju ili zadržavanju vlasništva na nekretnini ili na postojećoj ili planiranoj zgradi. Vidi Čikara, Emilia, Nova..., op.cit., str. 97.

³⁶ Dotle Cristofaro smatra izraz "drugo tijelo određeno zakonom" vrlo nejasnim. Vidi Cristofaro, Giovanni de, La nuova disciplina comunitaria del credito al consumo: la Direttiva 2008/48/CE e l'armonizzazione "completa" delle disposizioni nazionali concernenti "taluni aspetti" dei "contratti di credito ai consumatori", Rivista di diritto civile, 2008., str. 262, bilješka 25.

ili drugih kreditnih institucija i potrošača, isključena iz polja primjene ZPK-a. Točnije, odredbe ZPK-a ne primjenjuju se na ugovore o kreditu koji prema važećim zakonima imaju učinak nagodbe postignute pred javnim bilježnikom, što je upravo slučaj kada javnobilježnička isprava treba steći značenje ovršne isprave. *Ratio* čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ, kojeg je hrvatski zakonodavac doslovce preuzeo u ZPK-a, jest taj da su interesi potrošača kao slabije ugovorne strane u takvim slučajevima dovoljno zaštićeni, te da iz tog razloga potrošaču nije potrebna daljnja pouka o njegovim pravima.³⁷ Iako spomenuta tvrdnja stoji kada je riječ o pružanju zaista mnogobrojnih i kompleksnih informacija propisanih Zakonom o potrošaču, autorica dvoji da li je ista osnovana glede drugih posebnih prava potrošaču zajamčenih ostalim odredbama ZPK-a.³⁸ Kako Direktiva 2008/48/EZ u točki 10. preambule otvara mogućnost zakonodavcu da poštujući pravo Zajednice odnosno Unije odredbe Direktive primjeni i na „područja“ koja ne spadaju u njeno polje primjene, autorica smatra kako je naš zakonodavac trebao propisati isključenje spomenute vrste ugovora o kreditu samo od primjene određenih odredaba ZPK-a koje se odnose na obvezu pružanja informacija potrošaču, kao što je to npr. čl. 5 ZPK-a o informacijama koje se potrošaču moraju pružiti prije sklapanja ugovora.³⁹ Potpunim isključenjem postignut je upravo suprotni učinak, odnosno sniženje stupnja zaštite potrošača prilikom sklapanja većine ugovora o kreditu.⁴⁰ Tako se primjerice na ovu vrstu ugovora o kreditu ne primjenjuju neke izuzetno važne odredbe ZPK-a, kao što je ona o pravu potrošača na prijevremenu otplatu kredita.

c) Odredbe koje uređuju posebna prava potrošača

Novi ZPK-a propisuje niz odredaba kojima se uređuju posebna prava potrošača. Pored široko postavljene obveze sveobuhvatnog informiranja potrošača kako u predugovornom tako i ugovornom stadiju,⁴¹ Zakon uređuje i obvezu procjene kreditne sposobnosti potrošača (čl. 8 ZPK), te daljnja posebna prava potrošača kao što su to pravo na otkaz ugovora o kreditu bez roka dospjeća (čl. 13

³⁷ Vidi Hoffmann, Markus, Die Reform der Verbraucherkredit-Richtlinie (87/102/EWG), 2007., str. 188.

³⁸ Kao što su to primjerice pravo na odustanak od ugovora u skladu s čl. 14 ZPK-a ili pravo na prijevremenu otplatu kredita u skladu s čl. 16 ZPK-a i sl.

³⁹ Tako se u skladu s § 491 st. 3 BGB-a (BGBI. I 2009/49, 2355) na tako zaključene ugovore o kreditu ne primjenjuju odredbe § 358 st. 2, 4 i 5 BGB-a o povezanim ugovorima o kreditu, kao ni §§ 491a do 495 BGB-a, koje se odnose na informacije koje se potrošaču moraju pružiti prije sklapanja ugovora, na informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu, na raskid ugovora o kreditu. Dotle se primjenjuju odredbe o pravu na otkaz ugovora o kreditu bez roka dospjeća i odredbe o pravu na prijevremenu otplatu kredita. Pritom sporazum stranaka ili rješenje mora sadržavati informaciju o (nominalnoj) kamatnoj stopi, o troškovima vezanima za sklapanje ugovora, kao i o pretpostavkama pod kojima se oni mogu mijenjati.

⁴⁰ Autorica smatra kako preuzimanje odredbe o potpunom isključenju ove vrste ugovora iz čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ ima smisla u onim pravnim porecima, gdje primjerice svojstvo ovršne isprave mogu steći samo javnobilježnički akti (npr. njemačko pravo). Budući da u hrvatskom pravu to svojstvo pored javnobilježničkog akta mogu steći kako i solemnizirana privatna isprava tako i javnobilježnički ovjerena privatna isprava, ovu odredbu ili nije trebalo preuzeti ili je trebalo propisati isključenje primjene samo određenih odredaba ZPK-a. Tako je primjerice njemačka Savezna javnobilježnička komora već glede prvog prijedloga nove Direktive o ugovorima o potrošačkom kreditu iz 2002. godine (KOM (2002) 443 fin., Sl. I. EZ 2002, br. C 331 E, 2000) predlagala da se u Direktivu uvrsti odredba o pravu država članica da spomenutu vrstu ugovora o kreditu isključe od primjene nekih odredaba Direktive (naime čl. 6-9, 11, 16-30). Vidi http://www.bnotk.de/bundesnotarkammer/Stellungnahmen_Positionspapiere/Notarielle_Beurkundung.html, 20. studenog 2002., 12. prosinca 2009.

⁴¹ Vidi Glava II. Informacije vezane uz ugovor o kreditu (čl. 4-8 ZPK), koja osobito uređuje standardne informacije koje se moraju uključiti u oglašavanje (čl. 4 ZPK), informacije prije sklapanja ugovora (čl. 5 ZPK), zahtjeve za pružanje informacija prije sklapanja određenih ugovora o dopuštenom prekoračenju na tekućem računu i za određene posebne ugovore o kreditu (čl. 6 ZPK). Potom Glava III. Pristup kreditnim registrima koja uređuje pristup kreditnim registrima za potrebe zaštite od kreditnog rizika u čl. 9 ZPK. I konačno u Glavi IV. Sadržaj ugovora o kreditu, čl. 10 ZPK koji propisuje informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu.

ZPK), pravo na odustanak od ugovora (čl. 14 ZPK), nadalje pravo na prijevremenu otplatu kredita (čl. 15 ZPK) itd.⁴² Bez ulaznja u sadržaj svakog od tih prava, u daljnjem će se tekstu odgovoriti na pitanje na koja od tih posebnih prava javni bilježnici prilikom obavljanja svoje službe moraju obratiti pozornost, odnosno o čemu moraju poučiti potrošača kao stranku ugovora o kreditu.

2. Obveza informiranja potrošača

Bilo da se radi o sastavljanju javnobilježničkog akta ili potvrdi (solemnizaciji) privatne isprave moraju se poštivati formalnosti propisane ZJB-om. Važnost poštivanja forme tim je veća, budući da javni bilježnici odgovaraju za štetu koju prouzroče svojim radnjama ili propustima. Prilikom sastavljanja ugovora o kreditu u formi javnobilježničkog akta ili prilikom solemnizacije ugovora (čl. 59 st. 2 ZJB)⁴³ javni bilježnik mora u skladu s čl. 57 ZJB-a, ako je to moguće, između ostalog objasniti strankama smisao i posljedice pravnog posla i uvjeriti se o njihovoj pravoj i ozbiljnoj volji.⁴⁴ Stoga će im pismeno sastavljene izjave pročitati i postavljanjem izravnih pitanja uvjeriti se da sadržaj javnobilježničkog akta odgovara njihovoj volji.⁴⁵ Osim čitanja sadržaj se javnobilježničke isprave strankama može priopćiti i ispunjavanjem drugih formalnosti koje u skladu s ZJB zamjenjuju čitanje akta odnosno isprave (kod ne/pismenih gluhih i nijemih sudionika ili sudionika koji ne znaju službeni jezik),⁴⁶ o čemu isprava mora sadržavati određenu napomenu (čl. 69 st. 1 toč. 5 ZJB).

Prema mišljenju autorice, zauzme li se u ovome radu spomenuti stav njemačkog zakonodavca, javni bi bilježnici u svakodnevnom obavljanju svoje službe u svezi s ugovorima o kreditu, kod velike većine ugovora trebali nastaviti postupati kao i dosada, poučavajući ugovorne strane o bitnim elementima ugovora o kreditu u skladu s odredbama Zakona o obveznim odnosima⁴⁷ (dalje u tekstu: ZOO),⁴⁸ odnosno u skladu s odredbama ZJP-a o potrošačkom zajmu kada je jedna od ugovornih strana potrošač. Dotle bi tu njihovu obvezu poučavanja ZPK-a proširio na vrlo malen broj ugovora o kreditu, koji bi ispunjavali uvjete za potpadanje pod njegovu polje primjene.⁴⁹ S druge strane, zauzme li se stav da se spomenuto isključenje iz čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a ne odnosi na ugovore o kreditu u obliku javnobilježničke ovršne isprave, obveza pouke javnih bilježnika prilikom sklapanja ugovora

o kreditu doživjet će sveobuhvatne promjene ali i povisiti stupanj zaštite potrošača. Do konačnog rješenja pitanja značenja spornih odredbi autorica predlaže postupanje *in favorem* potrošača, odnosno uzimanje u obzir odredaba ZPK-a koje se odnose na pružanje informacija potrošaču.

aa) Sadržaj pouke javnog bilježnika kod ugovora o kreditu

Prema definiciji ugovora o kreditu iz čl. 1021 ZOO-a „banka se obvezuje korisniku kredita staviti na raspolaganje određeni iznos novčanih sredstava, na određeno ili neodređeno vrijeme, za neku namjenu ili bez utvrđene namjene, a korisnik se obvezuje banci plaćati ugovorene kamate i iskorišteni iznos novca vratiti u vrijeme i na način kako je ugovoreno“. Čl. 1022 st. 1 ZOO-a dalje propisuje kako ugovor o kreditu mora biti u pisanom obliku. Iz definicije proizlazi kako su bitni elementi ugovora ad 1) obveza banke stavljanja korisniku na raspolaganje određenog iznosa novca, ad 2) obveza korisnika plaćanja kamata i vraćanja iskorištenog iznosa novčanih sredstava, te ad 3) pisani oblik ugovora.⁵⁰ U skladu s spomenutom obvezom javnih bilježnika o poučavanju stranaka, javni će bilježnik prilikom sastavljanja ugovora o kreditu kao javnobilježničkog akta ili prilikom njegove solemnizacije, korisnika kredita kao ugovornu stranu osim o bitnim elementima ugovora o kreditu poučiti i o nizu drugih elemenata. Tako se pouka javnog bilježnika proteže prije svega na informacije o iznosu kredita, uvjete njegova davanja, korištenja i vraćanja, pri čemu se ovi potonji primjerice odnose na vrijeme u kojem će kredit biti otplaćen, na pitanje namjene kredita, visine i načina obračuna kamate i dr. Jednako tako javni će bilježnik ugovornu stranu poučiti o elementima ugovora koji se odnose na npr. način otkaza ugovora o kreditu, na naknade i troškove koji terete kredit, na način osiguranja kredita i dr.⁵¹

bb) Sadržaj pouke javnog bilježnika kod ugovora o potrošačkom zajmu

Radi li se o sklapanju potrošačkog zajma u smislu čl. 71 ZJP-a, sadržaj pouke mora biti uskladen sa odredbama toga zakona kao *lex specialis*-a u odnosu na ZOO. Prema čl. 71 st. 1 ZJP-a ugovorom o potrošačkom zajmu obvezuje se zajmodavac⁵² potrošaču staviti na raspolaganje određeni iznos novca, a potrošač se obvezuje plaćati mu određenu kamatu i dobiveni iznos vratiti u vrijeme i na način utvrđen

⁴² Više o tome kod Čikara, Emilia, Gegenwart und Zukunft der Verbraucherkreditverträge in der EU und in Kroatien, Die Umsetzung der Richtlinie 87/102/EWG und der Richtlinie 2008/48/EG in das deutsche, österreichische und kroatische Verbraucherkreditrecht, Wien i dr., LIT Verlag, 2010.

⁴³ Prema čl. 59 st. 2 ZJB javni će bilježnik privatnu ispravu ispitati u skladu s odredbama čl. 34, 57 i 58 ZJB i ako za to ne nađe zapreka potvrdit će je.

⁴⁴ Vidi Zapisnik sa radnog sastanka koji je održan u ponedjeljak 28.2.2000. g. u prostorijama HJK u Zagrebu, Račkog broj 10, AD 2) Upit Privredne banke Zagreb glede potrebe prisutnosti obju stranaka kod solemnizacije privatne isprave: „(...) javni bilježnik kao nepristrani povjerenik stranaka mora uvijek dobro proučiti ugovor koji mu je podnesen na solemnizaciju pa ovisno o uglavcima sam procijeniti u korist samih ugovornih stranaka što je za njih povoljnije u smislu veće pravne sigurnosti“.

⁴⁵ Jednako tako ukoliko stranke zahtijevaju da se u javnobilježnički akt unesu nejasne, nerazgovjetne ili dvosmislene izjave, koje bi mogle uzrokovati sporove, ili koje ne bi bile pravno valjane ili bi se mogle pobijati, ili ne bi imale namjeravani učinak, ili bi se opravdano moglo smatrati da im je svrha oštećenje neke od stranaka, javni će bilježnik upozoriti na to sudionike i dati im odgovarajuće pouke. Ako oni ipak ostanu kod tih izjava, unijet će ih u javnobilježnički akt, ali će u njemu posebno napomenuti da su stranke upozorene na posljedice takvih izjava (čl. 58 ZJB).

⁴⁶ Čl. 66 st. 2, čl. 67 st. 1, čl. 68 ZJB. Vidi Bilan, Vedrana, Neka pitanja iz javnobilježničke prakse, Javni bilježnik, br. 4, 1998., str. 48 et seq.

⁴⁷ Zakon o obveznim odnosima, NN br. 5/05., 41/08.

⁴⁸ Vidi Zaključke Upravnog odbora HJK koji se odnose na primjenu propisa i ujednačavanje javnobilježničke prakse (kronološki prikaz), 24. sjednica, 13.3.1999. g., str. 31 o minimalnim uvjetima koje trebaju ispunjavati ugovori o kreditu da bi bili solemnizirani.

⁴⁹ Primjerice ukoliko se neki obrtnik odluči kreditirati svojeg klijenta na način da mu odobri odgodu plaćanja, te oni kao ugovorne strane odluče solemnizirati ugovor o kreditu, bez da takva javnobilježnička isprava ima značenje ovršne isprave.

⁵⁰ Slakoper, Zvonimir, Ugovori o kreditu u Zakonu o obveznim odnosima, u: Slakoper, Zvonimir (ur.), Bankovni i financijski ugovori, Zagreb, Pravni fakultet Rijeka, 2007., str. 498.

⁵¹ Pouka javnih bilježnika načelno obuhvaća slijedeće elemente odnosno informacije o: ugovornim stranama, iznosu kredita, namjeni kredita, otplati kredita (rok i način otplate), kamatnoj stopi (nominalnoj i efektivnoj), o roku i načinu korištenja kredita, o naknadama i troškovima, o otkazu ugovora o kreditu, o sredstvu osiguranja tražbine, o ovršnosti, o ostalim pravima i obvezama (npr. pravu na prijevremenu otplatu kredita, o cesiji tražbina iz ugovora i sl.) i o drugim elementima kao što su informacije o primjeni općih uvjeta i načinu rješavanja sporova, o poreznim i dr. obvezama, o zaštiti podataka, o pregledu kredita, o završnim odredbama.

⁵² U skladu s čl. 71 st. 3 ZJP-a zajmodavac je „svaka osoba ili skupina osoba koja u okviru svoje djelatnosti ili svoga zanimanja sklapa s potrošačima ugovore o zajmu“. Prema čl. 71 st. 4 ZJP-a zajmodavac se za potrebe tog Zakona smatra trgovcem u smislu čl. 3 st. 1 ZJP-a, prema kojem je trgovac „bilo koja osoba koja sklapa pravni posao ili djeluje na tržištu u okviru svoje poslovne djelatnosti ili u okviru obavljanja djelatnosti slobodnog zanimanja“. Upravo iz razloga što se kao davatelj kredita ne moraju pojaviti isključivo kreditne institucije, već u toj ulozi mogu nastupati sve fizičke i pravne osobe koje se odobranjem kredita bave kao svojom poslovnom ili profesionalnom djelatnosti, hrvatski se je zakonodavac odlučio za korištenje izraza „zajmodavac“, odnosno potrošački „zajam“, a ne „kredit“ kako ga propisuje tim odredbama preuzeta Direktiva 87/102/EEZ. Vidi Slakoper, Zvonimir, Ugovor o zajmu, u Slakoper, Zvonimir (ur.), op.cit., str. 441; Čulinović-Herc, Edita, Financijska transparentnost potrošačkog zajma – trendovi u europskom i hrvatskom pravu i praksi, Split, ZPFS, vol. 42, br. 3/2005., str. 312.

ugovorom.⁵³ Ovdje valja naglasiti kako potrošački zajam zapravo predstavlja novi pravni institut hrvatskog obveznog prava koji kombinira elemente ugovora o kreditu i ugovora o zajmu kako ih poznajemo iz ZOO-a.⁵⁴ U skladu s čl. 71 st. 2 ZPP-a za potrebe ZPP-a, ugovorom o potrošačkom zajmu smatra se ugovor o kupnji proizvoda i usluga, kojim se ovlašćuje potrošača da plati kupnju u nekoliko obroka, s tim da je zbroj iznosa svih obroka viši od cijene proizvoda ili usluge. Ugovorima o potrošačkom zajmu ne smatraju se ugovori o kontinuiranom pružanju usluga kada potrošač ima pravo otplaćivati ih obročno u vrijeme njihova pružanja. Prema čl. 74 ZPP-a ugovor o potrošačkom zajmu mora sadržavati slijedeće podatke potrebne za identifikaciju ugovora i odredbe o uvjetima pod kojima se zajam odobrava, a poglavito⁵⁵: odredbu o iznosu zajma; odredbu o nominalnoj godišnjoj kamatnoj stopi (dalje u tekstu: NKS) i pretpostavkama pod kojima se ona može promijeniti; odredbu o troškovima koji se naplaćuju u vrijeme sklapanja ugovora te pretpostavkama pod kojima se mogu promijeniti; odredbu o efektivnoj kamatnoj stopi (dalje u tekstu: EKS) i o pretpostavkama pod kojima može biti promijenjena; odredbu o iznosu, broju i razdoblju ili datumu otplate pojedinih obroka zajma, kao i kamate i ostale troškove koje potrošač mora platiti kako bi otplatio zajam te, ako je moguće, ukupan iznos tih uplata; odredbu o ukupnom trošku zajma; odredbu o obvezi i uvjetima štednje ili pologa novca, ako je to pretpostavka za odobrenje zajma; NKS za zajam i NKS za sredstva pologa ako je polog pretpostavka za odobrenje zajma; odredbu o sredstvima osiguranja plaćanja; i odredbu o pretpostavkama i postupku raskida ugovora o zajmu. Nadalje, prema čl. 74 st. 2 ZPP-a „u slučaju kada nije moguće izraziti efektivnu kamatnu stopu, pisani ugovor mora sadržavati odgovarajuću obavijest potrošaču koja mora sadržavati najmanje obavijest o nominalnoj godišnjoj kamatnoj stopi i troškovima koji se u vrijeme sklapanja ugovora naplaćuju te pretpostavkama pod kojima se oni mogu izmijeniti“.⁵⁶ Osim o bitnim elementima ugovora o potrošačkom zajmu, javni će bilježnici potrošača poučiti poučiti i o nizu drugih elemenata, kao što je to primjerice namjena kredita, pravo potrošača na prijevremenu otplatu kredita i dr. Stoga proizlazi zaključak kako će pouka javnih bilježnika zapravo uvelike odgovarati sadržaju već spomenute pouke kod ugovora o kreditu.⁵⁷ Protokom prijelaznog roka potrebnog za prilagodbu poslovanja

⁵³ Od primjene Glave IX. ZPP-a koja uređuje potrošački zajam isključeni su: ugovori o zajmu namijenjeni zakupu stvari, osim ako je ugovorom o zakupu predviđeno da će na kraju ugovorenog roka zakupa stvar prijeći u vlasništvo zakupnika; ugovori o zajmu kojima je predviđeno da se kamate ne plaćaju ako potrošač isplati zajam odjednom; ugovori o dopuštenom prekoračenju na tekućem računu, osim čl. 77, 85 i 86 ZPP-a; ugovori o zajmu kojima se potrošač obvezuje vratiti zajam u razdoblju kraćem od 3 mj.; ugovori o zajmu kojima se potrošač obvezuje vratiti zajam u najviše 4 obroka u razdoblju kraćem od 12 mj. (čl. 72 st. 1 ZPP-a).

⁵⁴ Prema čl. 71 st. 3 ZPP-a zajmodavcem može biti svaka osoba ili skupina osoba, što je element ugovora o zajmu. Predmet potrošačkog zajma, koji mora biti sklopljen „u pisanom obliku“ (čl. 73 ZPP), može biti samo „iznos novca“ (čl. 71 st. 1 ZPP) što su elementi ugovora o kreditu.

⁵⁵ Odredbom je preuzet čl. 4 st. 2 Direktive 87/102/EEZ. Iz izraza „poglavito“ Petrić zaključuje kako se radi o bitnim elementima ugovora o potrošačkom zajmu. Vidi Petrić, Silvija, Ugovor..., op.cit., str. 559.

⁵⁶ Treba napomenuti kako odredbe o informacijama koje se potrošaču moraju pripočiti prilikom sklapanja ugovora sadrži i ZKI odnosno Odluka o efektivnoj kamatnoj stopi kreditnih institucija i kreditnih unija te ugovaranju usluga s potrošačima, NN br. 1/09., 41/09. Prema čl. 6 Odluke ugovor o kreditu mora sadržavati odgovarajuću odredbu iz koje je razvidno da je potrošač upoznat sa EKS-om i da mu je uručena otplatna tablica. Ovoj Odluci koju je temeljem čl. 307. toč. 1. i 3. ZKI-a usvojio guverner Hrvatske narodne banke (dalje u tekstu: HNB-Odluka) donedavno je nasuprot stajala Odluka o jedinstvenoj metodi izračuna efektivne godišnje kamatne stope na potrošačke zajmove, NN br. 27/08 koju je temeljem čl. 75 st. 8 ZPP-a donio ministar gospodarstva, rada i poduzetništva u suglasnosti s ministrom financija (dalje u tekstu: ZPP-Odluka). Čl. 4 ZPP-Odluke propisivao je isto. Prema čl. 29 st. 4 ZPK-a danom stupanja na snagu ZPK, ova Odluka prestala je vrijediti.

⁵⁷ Vidi supra, str. 13, bilješka 41.

davatelja kredita na odredbe novog ZPK-a, naime na dan 1. siječnja 2011. godine, ove će odredbe Glave IX. ZPP-a prestati važiti.⁵⁸

cc) Sadržaj pouke javnog bilježnika kod ugovora o potrošačkom kreditu

Značajne promjene donosi novi ZPK-a, proširujući sadržaj pouke javnih bilježnika, osim na bitne elemente samog ugovora o potrošačkom kreditu (čl. 10 ZPK) i na informacije koje je davatelj kredita odnosno kreditni posrednik dužan potrošaču pružiti prije sklapanja ugovora o kreditu (čl. 5 ZPK) u posebnim slučajevima.⁵⁹ Ove odredbe koje su u Zakon ušle kao posljedica preuzimanja čl. 5 i 10 Direktive 2008/48/EZ predstavljaju samu srž propisa. Sveobuhvatne i kompleksne informacije imaju za cilj osiguranje transparentnosti i mogućnosti usporedbe različitih ponuda na tržištu kredita za potrošača.⁶⁰ Ipak valja naglasiti kako je obveza pružanja informacija potrošaču prvenstveno obveza vjerovnika odnosno kreditnog posrednika, te kako se pouka javnih bilježnika može samo temeljiti na odgovarajućim informacijama korisnika odnosno davatelja kredita. U svjetlu Direktive 2008/48/EZ ne postoji obveza javnih bilježnika „pružanja“ odnosnih informacija potrošaču, već samo njihova obveza potvrde navoda ugovornih strana o tome da su potrošaču kao korisniku kredita spomenuta prava iz čl. 5 i 10 ZPK-a zaista i zajamčena.

aaa) Informacije prije sklapanja ugovora

Čl. 5 ZPK-a propisuje obvezu pružanja informacija potrošaču prije sklapanja ugovora o kreditu.⁶¹ Ta će odredba u posebnim slučajevima prema čl. 14 st. 5 ZPK-a predstavljati dio pouke javnih bilježnika prilikom sklapanja ugovora o potrošačkom kreditu.⁶² U skladu s čl. 5 st. 1 ZPK-a vjerovnik i kreditni posrednik dužni su prije prihvaćanja ponude ili sklapanja ugovora o kreditu, u pisanom obliku ili nekom drugom trajnom mediju, na temelju kreditnih uvjeta koje nudi vjerovnik,⁶³ pravodobno potrošaču pružiti sve informacije iz ovoga članka, a koje sadrže: „a) vrstu kredita, b) ime i prezime, odnosno naziv i adresu vjerovnika te ime i prezime, odnosno naziv i adresu kreditnog posrednika, c) ukupan iznos kredita, uključujući valutu u kojoj je nominirana glavnica ili uz koju je vezana glavnica i vrsta tečaja po kojoj se obavlja isplata i naplata kredita, te uvjete kojima je uređeno povlačenje iznosa iskorištenog kredita (tranše), d) trajanje ugovora o kreditu, e) predmetne proizvode ili usluge i njihovu cijenu za gotovinu, u slučaju kredita s odgodom njihova plaćanja i povezanih ugovora o kreditu, f) kamatnu

⁵⁸ Vidi supra, str. 2, bilješka 4. U skladu s čl. 29 st. 3 ZPK-a na dan 1. siječnja 2011. g. prestaju važiti odredbe čl. 71-86, čl. 143 st. 3 podst. 9-12, čl. 143 st. 3 podst. 13 u dijelu koji se odnosi na čl. 86, čl. 144 st. 1 podst. 31-34 te čl. 145 st. 1 podst. 28-33 ZPP-a.

⁵⁹ Vidi infra str. 19.

⁶⁰ Vidi supra str. 10, bilj. 41.

⁶¹ I ZKI u čl. 305 st. 2 propisuje kako je prije zaključivanja ugovora kreditna institucija dužna potrošaču dati sve informacije potrebne za usporedbu različitih ponuda radi donošenja odluke o sklapanju ugovora. U čl. 305 st. 3 ZKI stoji kako je kreditna institucija dužna potrošaču predočiti, odnosno učiniti dostupnim sve bitne uvjete ugovora iz kojih su jasno vidljiva prava i obveze ugovornih strana, a na njegov zahtjev dužna mu je osigurati nacrt ugovora bez naknade, osim ako je u vrijeme podnošenja zahtjeva ocijenila da ne želi sklopiti taj ugovor. Ove se odredbe podudaraju sa čl. 5 st. 3 i 4 HNB-Odluke, koja glede minimalnog sadržaja informacija (iz čl. 305 st. 2 ZKI-a) upućuje na informacije iz čl. 306 st. 4 ZKI-a. Kao glavnu informaciju koju je kreditna institucija dužna predočiti potrošaču prije zaključivanja ugovora o kreditu čl. 5 st. 1 HNB-Odluke ističe EKS.

⁶² O tome više infra str. 19.

⁶³ Budući da se Direktiva 2008/48/EZ temelji na načelu maksimalne harmonizacije, prema kojem države (članice) ne smiju zadržati ili propisati odredbe u svojem nacionalnom pravu koje odstupaju od odredaba uskladenih Direktivom 2008/48/EZ (čl. 22 st. 1), postoji nedostatak u preuzimanju relevantne odredbe u ZPK-a. Naime, prema čl. 5 Direktive 2008/48/EZ informacije se moraju pružiti osim temeljem kreditnih uvjeta koje nudi vjerovnik i „na temelju izraženih preferenci i informacija predočenih od strane potrošača“.

stopu, uvjete kojima je uređena primjena kamatne stope i, kada su dostupni, bilo koji indeks ili referentna stopa koja se primjenjuje na početnu kamatnu stopu, te razdoblja, uvjete i postupke promjene kamatne stope. Ako se u različitim okolnostima primjenjuju različite kamatne stope, potrebno je navesti informacije iz ove točke za sve stope koje se primjenjuju, g) EKS i ukupan iznos koji potrošač mora platiti, predočene reprezentativnim primjerom u kojemu se navode sve pretpostavke kojima se koristilo u izračunu te stope. Ako je potrošač obavijestio vjerovnika o jednom ili većem broju uvjeta svoga kredita, kao što je trajanje ugovora o kreditu i ukupan iznos kredita, vjerovnik je dužan u obzir uzeti i te uvjete. Ako su ugovorom o kreditu predviđeni različiti načini povlačenja iznosa iskorištenog kredita s različitim naknadama ili kamatnim stopama te ako se vjerovnik koristi pretpostavkom iz stavka 11. ovoga članka, dužan je naznačiti da drugačiji mehanizmi povlačenja iznosa iskorištenog kredita za tu vrstu kredita mogu rezultirati višim EKS-om, h) iznos, broj i učestalost uplata koje je potrošač dužan izvršiti i redosljed kojim će se te uplate koristiti za plaćanje preostalih anuiteta koji se naplaćuju po različitim kamatnim stopama u svrhu povrata, i) pristojbe za vođenje jednog ili većeg broja računa na kojima su vidljivi i transakcije uplata i povlačenja iznosa iskorištenog kredita, osim ako je otvaranje računa opcionalno, zajedno s naknadama za uporabu određenog sredstva plaćanja za obje transakcije uplate i povlačenja iznosa iskorištenog kredita te sve druge naknade koje proizlaze iz ugovora o kreditu te uvjete prema kojima se te naknade smiju mijenjati, j) upozorenje na troškove koje je potrošač dužan platiti javnom bilježniku prilikom sklapanja ugovora o kreditu, k) obvezu, ako takva postoji, sklapanja dodatnog ugovora o dodatnim uslugama uz ugovor o kreditu, posebice police osiguranja, kada je sklapanje takvog ugovora obvezno u cilju dobivanja kredita ili u cilju njegova dobivanja prema uvjetima i odredbama oglašenim na tržištu, l) zateznu kamatnu stopu koja se primjenjuje pri zakašnjelim uplatama i mjere njezine prilagodbe te naknade koje se plaćaju za neispunjenje obveze plaćanja, m) upozorenje na posljedice izostalih uplata, n) tražene instrumente osiguranja, o) postojanje ili nepostojanje prava na odustanak od ugovora o kreditu, p) pravo na prijevremenu otplatu i pravo vjerovnika na naknadu, te način na koji se određuje takva naknada u skladu sa člankom 16. ovoga Zakona, r) pravo potrošača na pravodobno i besplatno obavještanje, sukladno članku 9. stavku 2. ovoga Zakona, o rezultatima konzultiranja baze podataka koje se provodi radi procjene kreditne sposobnosti, s) pravo potrošača da mu se na zahtjev besplatno ustupi primjerak nacрта ugovora o kreditu. Ova odredba ne primjenjuje se ako vjerovnik u vrijeme podnošenja zahtjeva nije voljan nastaviti sa sklapanjem ugovora o kreditu s potrošačem, t) razdoblje tijekom kojega vjerovnika obvezuju informacije dane u razdoblju prije sklapanja ugovora o kreditu". U skladu s obvezom iz čl. 5 st. 2 ZPK-a sadržaj i oblik tih informacija nedavno je propisan Pravilnikom koji preuzima uniformni obrazac iz Priloga II. Direktive 2008/48/EZ, a koji nosi naziv „Europske standardne informacije za potrošačke kredite“ i koji spomenute informacije dijeli u više točaka.⁶⁴ Tako će vjerovnik svoju obvezu pružanja informacija prije sklapanja ugovora ispuniti predajom „Obrasca o informacijama prije sklapanja ugovora o kreditu“ sadržanog u Prilogu I. Pravilnika o obvezi informiranja potrošača i o

⁶⁴ O tome više Čikara, Emilia, Nova..., op.cit., str. 100. Obrazac „Europske standardne informacije za potrošačke kredite“, nabrojene informacije dijeli u više glavnih točaka: 1. Ime i podaci za kontakt davatelja kredita/kreditnog posrednika; 2. Opis glavnih obilježja kreditnog proizvoda; 3. Troškovi kredita; 4. Drugi važni pravni aspekti; 5. Dodatne informacije kod pružanja financijskih usluga na daljinu. Mnoge od spomenutih informacija morati će se prikazati samo ukoliko se one primjenjuju s obzirom na određenu vrstu ugovora o kreditu.

dodatnim pretpostavkama za izračun EKS-a⁶⁵ potrošaču.⁶⁶ Što se tiče eventualnih dodatnih informacija, one se ne smiju dopisivati na Obrazac, već se potrošaču moraju pružiti putem posebnog dokumenta.⁶⁷ I konačno, javni će bilježnik također morati potvrditi da je vjerovnik odnosno kreditni posrednik potrošaču pružio odgovarajuća objašnjenja u skladu s čl. 5 st. 8 ZPK-a. Objašnjenje mora potrošača dovesti u položaj koji će mu omogućiti procijenu o tome da je li predloženi ugovor o kreditu prilagođen njegovim potrebama i njegovoj financijskoj situaciji. Povrh toga objašnjenje obuhvaća i pojašnjavanje nabrojanih predugovornih informacija iz čl. 5 st. 1 ZPK-a, te bitnih značajki ponuđenih kreditnih proizvoda i njihovih učinaka na potrošača, uključujući i posljedice za slučaj neispunavanja obveze plaćanja.

bbb) Informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu

Čl. 10 ZPK-a propisuje informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu odnosno bitne sastojke ugovora. Prema čl. 10 st. 1 ZPK-a ugovori o kreditu se sklapaju „u pisanom obliku ili uporabom naprednog elektroničkog potpisa ako posebnim zakonom ili na temelju zakona donesenim propisom nije izričito određena uporaba vlastoručnog potpisa u dokumentima na papiru ili ovjera vlastitog potpisa“.⁶⁸ Informacije koje prema čl. 10 st. 2 ZPK-a moraju biti uključene u ugovore o kreditu uvelike odgovaraju informacijama koje se potrošaču moraju pružiti prije sklapanja ugovora o kreditu prema čl. 5 st. 1 ZPK-a. Prema čl. 10 st. 2 ZPK-a ugovor o kreditu mora jasno i sažeto sadržavati: „a) vrstu kredita, b) ime i prezime, odnosno naziv i adresu vjerovnika i potrošača te ime i prezime, odnosno naziv i adresu uključenoga kreditnog posrednika, c) trajanje ugovora o kreditu, d) ukupan iznos kredita uključujući valutu u kojoj je nominirana glavnica ili uz koju je vezana glavnica i vrsta tečaja po kojoj se obavlja isplata i naplata kredita, te uvjete kojima je uređeno povlačenje iznosa iskorištenog kredita (tranše), e) naziv proizvoda ili usluge i njihovu cijenu za gotovinu u slučaju kredita u obliku odgode plaćanja za specifične proizvode ili usluge ili u slučaju povezanih ugovora o kreditu, f) kamatnu stopu, uvjete koji uređuju njezinu primjenu te, kada su ti podaci dostupni, indeksnu ili referentnu stopu koja se primjenjuje na početnu kamatnu stopu, kao i razdoblja, uvjete i postupke promjene te kamatne stope i, ako se u različitim okolnostima primjenjuju različite kamatne stope, informacije iz ove točke u odnosu na sve stope koje se primjenjuju, g) EKS i ukupan iznos koji potrošač plaća izračunan u trenutku sklapanja ugovora o kreditu. Potrebno je navesti sve

⁶⁵ Pravilnik o obvezi informiranja potrošača i o dodatnim pretpostavkama za izračun efektivne kamatne stope, NN br. 14/10.

⁶⁶ Suženiji opseg informacija predviđen je za ugovore o kreditu koji se sklapaju putem sredstva daljinske komunikacije. Prema čl. 5 st. 4 ZPK-a u slučaju glasovne telefonske komunikacije, opis glavnih značajki financijskih usluga koje je potrebno pružiti mora obuhvaćati barem elemente iz toč. c), d), e), f) i h) st. 1 ovoga članka, zajedno s EKS-om predočenim reprezentativnim primjerom i ukupnim iznosom koji je potrošač dužan platiti. Ako sredstva daljinske komunikacije pomoću koji je ugovor sklopljen ne omogućavaju pružanje informacija u skladu sa čl. 5 st. 1 ZPK, vjerovnik je dužan odmah nakon sklapanja ugovora potrošaču pismeno pružiti sve informacije iz čl. 5 st. 1 ZPK (čl. 5 st. 5 ZPK-a). Kao čl. 5 st. 4 i 5 ZPK-a, Pravilnik predviđa suženiji opseg informacija kod sklapanja ugovora o kreditu pomoću sredstava daljinske komunikacije. Posebnost postoji i glede ugovora o kreditu kod kojeg uplate potrošača ne rezultiraju trenutnom odgovarajućom otplatom ukupnog iznosa kredita, ali se koriste za stvaranje glavnice kredita tijekom tih razdoblja i prema uvjetima utvrđenima ugovorom o kreditu ili dodatnim ugovorom. Prema čl. 5 st. 7 ZPK-a takvi ugovori moraju sadržavati jasnu i određenu izjavu da se njime ne osigurava otplata ukupnog iznosa iskorištenoga kredita prema ugovoru o kreditu, osim ako se ne pruži takvo osiguranje naplate.

⁶⁷ Zbog načela maksimalne harmonizacije Obrazac ne smije sadržavati ni više ni manje informacija nego li je to propisano Direktivom 2008/48/EZ.

⁶⁸ Odredba je u skladu sa Zakonom o elektroničkom potpisu (NN br. 10/02., 80/08.) i Zakonom o elektroničkoj trgovini (NN br. 173/03, 67/08, 36/09). Isto tako i čl. 305 st. 1 ZKI, koji propisuje obvezu kreditne institucije s potrošačem zaključiti ugovor u pisanom obliku, na hrvatskom jeziku i obvezu predaje najmanje jednog primjerka ugovora potrošaču.

pretpostavke kojima se koristilo u izračunu te stope, h) iznos, broj i učestalost uplata koje je potrošač dužan izvršiti te, kada je to primjereno, redoslijed korištenja tih uplata za plaćanje preostalih anuiteta koji se naplaćuju po različitim kamatnim stopama u svrhu povrata, i) kada je uključena amortizacija glavnice kredita ugovora o kreditu s fiksnim trajanjem, pravo potrošača na primanje, na zahtjev i besplatno, u bilo kojem trenutku tijekom trajanja ugovora o kreditu, izvještaj u obliku otplatnog plana. U otplatnom planu naznačene su preostale uplate i razdoblja te uvjeti koji se odnose na plaćanje iznosa. Plan sadrži specifikaciju svake uplate iskazujući amortizaciju glavnice, kamate izračunane na temelju kamatne stope i sve eventualne dodatne troškove. Ako kamatna stopa nije fiksna ili ako se dodatni troškovi mogu promijeniti prema ugovoru o kreditu, otplatni plan naznačuje, jasno i određeno, da će podaci ostati valjanima samo do onog trenutka u kojemu se promijene kamatna stopa ili dodatni troškovi u skladu s ugovorom o kreditu, j) ako treba platiti naknade i kamate bez amortizacije glavnice, otplatni plan koji pokazuje razdoblja i uvjete plaćanja kamata i svih povezanih jednokratnih i višekratnih naknada, k) ako je primjenjivo, naknade za vođenje jednog ili većeg broja računa na kojima su vidljivi i transakcije uplata i povlačenje iznosa iskorištenog kredita, osim ako je otvaranje računa opcionalno, zajedno s pristojbama za korištenje sredstava plaćanja, za transakcije uplata i za povlačenje novca na osnovi ugovora o kreditu, te sve druge eventualne naknade koje proizlaze iz ugovora o kreditu i uvjete prema kojima se te naknade smiju mijenjati, l) stopu zatezних kamata koja se primjenjuje pri zakašnjelim uplatama u trenutku sklapanja ugovora o kreditu i mjere za njezinu prilagodbu te sve druge naknade koje se moraju platiti zbog neispunjavanja obveze plaćanja, m) upozorenje na posljedice izostalih uplata, n) ako je primjenjivo, izjavu o obvezi plaćanja naknada javnog bilježnika, o) ime i prezime, odnosno naziv jamaca te druge vrste instrumenata, ako se zahtijevaju, p) postojanje ili nepostojanje prava na odustanak od ugovora o kreditu, razdoblje tijekom kojega se to pravo može ostvarivati i druge uvjete koji uređuju njegovo ostvarivanje, uključujući i informacije koje se odnose na obvezu potrošača da plati iskorišteni iznos glavnice i kamate u skladu sa člankom 14. stavkom 2. točkom b) ovoga Zakona te iznos kamata koji se plaća dnevno, r) informacije koje se odnose na prava koja proistječu iz članka 15. ovoga Zakona, kao i uvjete za ostvarivanje tih prava, s) pravo na prijevremenu otplatu i postupak ranije otplate te informacije o pravu vjerovnika na naknadu i način na koji će se ona utvrđivati, t) postupak prilikom ostvarivanja prava na otkazivanje ugovora o kreditu, u) postoji li izvansudska pritužba i mehanizam obeštećenja za potrošače te, ako postoje, metode pristupa njima, v) ako je primjenjivo, ostale ugovorne uvjete i odredbe, z) ako je primjenjivo, naziv i adresu nadležnog nadzornog tijela⁶⁹. Opseg ovih informacija od kojih se većina preklapa sa informacijama koje se prema čl. 5 ZPK-a potrošaču moraju pružiti prije sklapanja ugovora o kreditu ovisiti će i o vrsti kredita koji se potrošaču odobrava.

ccc) Posebnost glede prava na odustanak od ugovora o kreditu

Posebnost glede obveze javnih bilježnika na pružanje pouke potrošaču postoji kod prava na odustanak od ugovora o kreditu. Naime, čl. 14 st. 5 ZPK-a propisuje kako se odredbe čl. 14 st. 1-4 ZPK-a o pravu na odustanak od ugovora ne primjenjuju na ugovore o kreditu kod kojih se zakonom

⁶⁹ Čl. 10 st. 4 sadržajno odgovara čl. 5 st. 7 ZPK-a o ugovorima o kreditu kod kojih uplate potrošača ne rezultiraju trenutačnom odgovarajućom otplatom ukupnog iznosa kredita, ali se koriste za stvaranje glavnice kredita tijekom tih razdoblja i prema uvjetima utvrđenima ugovorom o kreditu ili dodatnim ugovorom. Čl. 10. st. 5 ZPK-a propisuje posebne informacije za ugovore o kreditu u obliku prekoračenja.

zahtijeva da budu sklopljeni kod javnog bilježnika, pod uvjetom da javni bilježnik potvrdi da se potrošaču jamče prava predviđena čl. 5 i 10 ZPK-a. Ova je odredba rezultat preuzimanja čl. 14 st. 6 Direktive 2008/48/EZ, koji državama članicama daje fakultativnu mogućnost isključenja prava na odustanak kod tako sklopljenih ugovora. Valja napomenuti kako je i ova odredba predmet različitih shvaćanja i oprečnih tumačenja u pravnoj literaturi. S jedne strane njemački zakonodavac odredbu tumači u duhu isključenja predviđenog u čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ, preuzimajući čl. 14 st. 6 Direktive 2008/48/EZ u odnosu na ugovore o kreditu koji se sklapaju u obliku javnobilježničke isprave.⁷⁰ S druge strane u austrijskoj se pravnoj literaturi i zakonodavstvu odredba tumači na način da se odnosi na ugovore o kreditu za koje se prema važećim propisima zahtijeva da budu zaključeni uz sudjelovanje javnog bilježnika.⁷¹ Prema hrvatskom pravu ovom bi odredbom primjerice bili obuhvaćeni pravni poslovi za koje je potreban javnobilježnički akt u smislu čl. 53 st. 1 toč. 3 ZBJ-a, prema kojem je javnobilježnički akt potreban osobito za pravnu valjanost svih pravnih poslova među živima koje osobno poduzimaju gluhi koji ne znaju čitati ili nijemi koji ne znaju pisati. Ipak tako shvaćena, ova odredba nema neko veće značenje, te u pravnoj literaturi postoji čak shvaćanje kako njezino preuzimanje u nacionalno pravo može samo dodatno zakomplicirati pravno stanje.⁷²

III. Zaključak

U okviru djelatnosti javnih bilježnika zaštita potrošača kao slabije ugovorne strane posebice dolazi do izražaja prilikom poučavanja potrošača o smislu i posljedicama pravnog posla kod sastavljanja ugovora o kreditu u formi javnobilježničkog akta ili prilikom njegove solemnizacije.⁷³ Novi ZPK-a uvodi značajne novine u tom pogledu glede ugovora o kreditu koje sklapaju vjerovnici i potrošači. Budući da se Zakon kao i Direktiva 2008/48/EZ koju preuzima temelje na ideji jačanja zaštite potrošača prvenstveno postizanjem veće transparentnosti, Zakon značajno proširuje katalog informacija koje se moraju pružiti potrošaču. Pritom se obveza javnih bilježnika prilikom poučavanja potrošača ograničava na potvrdu navoda ugovornih strana o tome da su korisniku kredita pružene informacije o pravima iz čl. 10 ZPK-a (informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu) i iz čl. 5 (informacije prije sklapanja ugovora) u posebnim Zakonom propisanim slučajevima. No, ta će obveza uvelike ovisiti o tome na koji će se način tumačiti odredbe Zakona, posebice čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a. Ukoliko bi se primjerice prihvatilo u ovome radu prikazani stav njemačkog zakonodavca, onda bi kod velike većine ugovora o kreditu pouka javnih bilježnika i dalje ostala ograničena na pouku o bitnim i drugim elementima ugovora o kreditu u skladu s odredbama ZOO-a. Razlog tome leži u doslovnom preuzimanju odredbe Direktive 2008/48/EZ u čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a kojim se primjena odredaba ZPK-a isključuje kod ugovora o kreditu koji su rezultat nagodbe postignute na

⁷⁰ Vidi § 495 st. 3 toč. 2 BGB-a (BGBl. I 2009/49, 2355). Vidi i Institut für Finanzdienstleistungen (IFF), Konsumentenkreditrichtlinie, Entwurf März 2007 der deutschen Präsidentschaft – Inhalt und Vorschlag der deutschen Präsidentschaft: „Art. 13 Nr. 6 Die Mitgliedsstaaten können vorsehen, dass die Absätze 1 bis 4 a dieses Artikels keine Anwendung finden... (notariell beglaubigte Kreditverträge)“, odnosno u prijevodu: „čl. 13 br. 6 države članice mogu propisati, da se stavci 1 do 4 ovoga članka ne primjenjuju na (javnobilježnički potvrđene ugovore o kreditu).“

⁷¹ Wendehorst, Christiane, Die neue Verbraucherkreditrichtlinie: Rücktritt, Kündigung, vorzeitige Rückzahlungen, ÖBA 2009, 33. Vidi i Vorblatt und Erläuterungen, <http://www.bmj.gv.at/internet/file/2c94848525024c280125d5d9214203bb.de.0/dakraeg+begutachtungsentwurf+--+vorblatt+und+erlaeuterungen.pdf;jsessionid=994644850E3DF2401A50A9488318F920.1. prosinca 2009.>, 25. prosinca 2009., str. 22.

⁷² Wendehorst, Christiane, op.cit., str. 33.

⁷³ Vidi supra str. 11.

sudu ili pred nekim drugim tijelom određenim zakonom, a što je slučaj kod većine javnobilježničkih ovršnih isprava.⁷⁴ Da namjera hrvatskog zakonodavca zasigurno nije bila isključenje ove vrste ugovora iz polja primjene Zakona potvrđuje i čl. 14 st. 5 ZPK-a, prema kojem se odredbe čl. 14 st. 1-4 ZPK-a o pravu na odustanak od ugovora ne primjenjuju na ugovore o kreditu kod kojih se zakonom zahtijeva da budu sklopljeni kod javnog bilježnika, pod uvjetom da javni bilježnik potvrdi da se potrošaču jamče prava predviđena čl. 5 i 10 ZPK-a. Ukoliko bi se prihvatio stav njemačkog zakonodavca koji čl. 14 st. 6 Direktive 2008/48/EZ tumači u duhu isključenja predviđenog u čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ, čl. 14 st. 5 ZPK-a izgubio bi smisao, jer se čl. 14 ZPK-a kao i ostale odredbe ZPK-a na spomenutu vrstu ugovora ne bi niti primjenjivao radi njihova isključenja od polja primjene Zakona putem čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a.⁷⁵ Prihvati li se tome nasuprot prikazano usko tumačenje francuske i austrijske pravne doktrine kako čl. 3 st. 1 sl. g) tako i čl. 14 st. 5 ZPK-a dolazi se do ponešto dvojbenog ishoda u smislu značenja tih odredbi. Prije svega je broj ugovora o kreditu na koje se odnosi čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ (odnosno čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a) onako kako ga shvaća francuska pravna doktrina u praksi doista neznatan. Isto se odnosi i na ugovore o kreditu u smislu čl. 14 st. 5 ZPK-a. S druge strane nije potpuno jasno, zašto se odredba o pravu na odustanak od ugovora ne bi primjenjivala na tako sklopljene ugovore, a dotle bi se primjenjivala na sve ostale ugovore o kreditu u obliku javnobilježničke isprave, neovisno o potvrdi javnog bilježnika da su potrošaču zajamčena prava iz čl. 5 i 10 ZPK-a.⁷⁶ Konačno, autorica zaključuje ako *ratio* čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ (odnosno čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a) zaista odgovara već spomenutom čl. 2 st. 4 stare Direktive 87/102/EEZ,⁷⁷ tada ga hrvatski zakonodavac nije trebao preuzeti u novi ZPK-a. Naime, čl. 2 st. 4 Direktive 87/102/EEZ je predviđao mogućnost isključenja ugovora o kreditu sklopljenih u obliku javnobilježničkih isprava upravo stoga što propisi mnogih država članica glede javnih isprava predviđaju jednako visok ili čak i viši stupanj zaštite potrošača nego sama Direktiva i tako doprinose pravnoj

⁷⁴ Vidi supra str. 7 et seq.

⁷⁵ Valja napomenuti kako čl. 14 st. 6 Direktive 2008/48/EZ predviđa „fakultativnu“ mogućnost isključenja upravo za one države (članice) koje se odluče ovu vrstu ugovora ne ili barem ne u potpunosti isključiti iz polja primjene nacionalnih odredbi o potrošačkom kreditu preuzimanjem čl. 2 st. 2 sl. i) Direktive 2008/48/EZ. Vidi i Lechner, Kurt, op.cit., str. 7

⁷⁶ Tako austrijski prijedlog novoga Zakona o potrošačkom kreditu ne preuzima spomenutu opciju. Vidi § 12 Verbraucherkreditgesetzes i vidi supra str. 20, bilješka 71.

⁷⁷ Vidi supra, str. 2.

sigurnosti.⁷⁸ Budući da hrvatski zakonodavac prilikom preuzimanja Direktive 87/102/EEZ u Glavu IX. ZKP-a nije iskoristio spomenutu opciju, autorica smatra kako to nije trebao učiniti niti u novom ZPK-a. Tom shvaćanju ide u prilog i činjenica da je većina danas na tržištu kredita sklopljenih ugovora, zaključena upravo na taj način kako bi se ojačao položaj vjerovnika u eventualnoj kasnijoj naplati njihovih potraživanja.⁷⁹ Svrishodno bi eventualno bilo isključenje od primjene određenih odredaba ZPK-a koje se odnose na pružanje sveobuhvatnih i kompleksnih informacija potrošaču. Također treba napomenuti kako će ovo izrazito problematično isključenje propisano u čl. 3 st. 1 sl. g) ZPK-a u praksi zasigurno rezultirati različitim tumačenjima i primjenom spomenute odredbe od strane sudova. Ipak ne treba izgubiti iz vida činjenicu da se radi o odredbi koja je u hrvatsko nacionalno pravo ušla kao rezultat preuzimanja odredbe Direktive 2008/48/EZ i da bi stoga prilikom njezina tumačenja nacionalni sudovi trebali njezino značenje promatrati upravo u svjetlu ciljeva koje Direktiva 2008/48/EZ tom odredbom želi postići.⁸⁰ Eventualne dvojbe u tom smislu nacionalni će sudovi država članica moći riješiti postavljanjem zahtjeva Sudu Europske unije za prethodnim tumačenjem odredbe Direktive. Do konačnog rješenja problema značenja sporne odredbe, prema mišljenju autorice, odredbu bi trebalo tumačiti na način koji je povoljniji za potrošača, odnosno *in favorem* potrošača. U svakodnevnom obavljanju službe javnih bilježnika glede sastavljanja i solemnizacije ugovora o kreditu to bi podrazumijevalo pružanje sveobuhvatne pouke i potvrda o tome da su potrošaču zajamčena prava iz čl. 10 ZPK-a (informacije koje moraju biti uključene u ugovore o kreditu) i iz čl. 5 (informacije prije sklapanja ugovora) u spomenutim posebnim slučajevima. Time će se osigurati visoki stupanj zaštite potrošača prilikom sklapanja ugovora o kreditu u obliku javnobilježničke isprave.

⁷⁸ Takav stav autorica temelji na radnim materijalima iz zakonodavnog postupka usvajanja Direktive 2008/48/EZ. Vidi Second report on the proposal for a European Parliament and Council directive on the harmonisation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning credit for consumers - Committee on Legal Affairs and the Internal Market (2002/0222(COD)) od 2. travnja 2004., PE 338.483/DEF, A5-0224/2004, http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DoslId=176090, 12. prosinca 2009: „The involvement of a civil law notary or a comparable office holder, for example a judge, will ensure that the consumer makes the statements entailing conclusion of an agreement only once he has been adequately informed and received legal advice from a legal expert who is obliged to be impartial and after he has had sufficient time to consider. The involvement of a civil law notary or comparable office holder thus represents a particularly effective form of protection.“

⁷⁹ Vidi supra, str. 7.

⁸⁰ O tome više Čapeta, Tamara/Rodin, Siniša, Učinci direktiva Europske unije u nacionalnom pravu, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2008., str. 75.